

Etterlysning!

Undervannsarkeologien hadde ikke hatt mye å stille opp med om det ikke var for meldinger om funn fra dykkere. Nå etterlyser Sjøfartsmuseet observasjoner fra dykkere som har funnet uvanlige steiner på havets bunn – disse kan nemlig stamme fra eldgamle skipsforlis.

Mange av de mest kjente vrakfunnene langs kysten er gjort av fritidsdykkere og det var disse som gjorde at det på 90-tallet ble opprettet noen få stillinger øremerket undervannsarkeologi ved sjøfartsmuseene i Norge.

Arbeidsfeltet er enormt og det er veldig mye ugjort. Anslagsvis er hele 90% av de kjente kulturminnene under vann av nyere dato enn 1600-tallet. Dette betyr at det må finnes massevis av vrak som er eldre – norskekysten har jo vært trafikkert siden steinalderen. Norsk Sjøfartsmuseum ønsker å finne ut mer om den virkelig gamle sjøfarten, og med hjelp fra deg som dykker er det mulig. Du er herved invitert til å være med!

Ønsker dykkerhjelp til forskningsprosjekt

I forbindelse med et forskningsprosjekt som baseres på skipsforlis med helt spesiell og evigvarende last har Norsk Sjøfartsmuseum stort behov for hjelp fra alle dykkere som har sett noe som ligner denne lasten. Det dreier seg om skipslast med steinsorter som i en lang periode var viktige handelsvarer, såkalt "trading ballast" – brynestein til kvessing av sverd og andre eggverktøy, kvernstein til å male korn på og kleberstein til gryter, støpeformer og bygningsstein.

Steintransporten hadde et stort omfang, og tusenvis av fartøy har seilt fra Norge med disse varene som del av lasten – og mange av dem gikk ned. Kanskje du har funnet rester av mer enn 1000 år gammelt forlis uten å vite det?

Kvernsteiner og lange sverdbryner.

Hvordan kan du hjelpe?

De funnstedene Norsk Sjøfartsmuseum har undersøkt så langt ligger i fine dykkeområder på ytterkysten, hvor kraftige nedbrytningsprosesser i form av erosjon og pælemark effektivt har fjernet mesteparten av spor etter forlis – særlig de virkelig gamle. Men de finnes! Det er her steinlastene viser seg å være meget interessante både som indikator på hvor man må lete mer, og som direkte kilde til kunnskap om handel og sjøfart i jernalder og middelalder.

Problemet er å finne dem. Steinvarerne går i mange tilfeller i ett med sjøbunnen, er delvis begravd og ofte begrodd av kalkalger. Men formen kan avsløre dem. På bildene ser du eksempler på steinvarer fra tidligere funn. Har du sett noe liknende under vann? Da vil Norsk Sjøfartsmuseum svært gjerne høre fra deg! Museet kan ikke lokke med finnerlønn, men du kan få være med på å utforske virkelig gamle skipsforlis med unik kildeverdi. Pål Nymo er ansvarlig for prosjektet, og han venter i spenning på din henvendelse. Dersom det kommer inn tips i saken blir han gjerne med på et dykk, og lager en oppfølgingssak til et senere nummer av Dykking.

Kontakt: pal.nymo@norsk-sjofartsmuseum.no

Bolle av kleberstein og brynestein.

KVERNSTEIN: Erik Erland Holmen og Øyvind Arnesen oppdaget for kort tid siden kvernsteiner utenfor Lillesand.